

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม

อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

กาญจนาภรณ์ นิลจินดา นันทกาญจน์ เกิดม้ายี่ เมธาวี ยี่มิน และ นีรมล เนื่องสิทธิ์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

PACKAGING DEVELOPMENT OF BAN NA KHAM UNIQUE INDIGO'S PRODUCT, PHANNANIKHAM DISTRICT, SAKONNAKORN PROVINCE

Kanjanaporn Niljinda, Nantakan Kerdmarai, Methavee Yeemin and Niramol Nueangsittha

Faculty Of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail address: K.ninchinda@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 24 สิงหาคม 2562

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 5 พฤษภาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 1 ธันวาคม 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม เป็นงานวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ทำการศึกษาความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ข้อมูลการตลาด ความต้องการของผู้บริโภค และพฤติกรรมผู้บริโภค ทำการวิเคราะห์ขั้นตอนการปฏิบัติการออกแบบร่างบรรจุภัณฑ์ จากการระดมแนวความคิดที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาร่างต้นแบบ และเลือกต้นแบบที่ยอมรับได้ จำนวน 4 แบบ เน้นองค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์ ด้านตัวอักษร ข้อความ การใช้สี ภาพประกอบกราฟิก รูปแบบ รูปทรง ใช้งานสะดวก คงทน สวยงาม ปกป้องผลิตภัณฑ์ ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ และเป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม ขั้นตอนการสังเกต และขั้นสะท้อนผล นำบรรจุภัณฑ์ต้นแบบไปทดสอบตลาด ณ ถนนผ้าคราม อ.เมือง จ.สกลนคร เพื่อหาต้นแบบที่เหมาะสม 1 แบบ

ผลการทดสอบตลาดพบว่าบรรจุภัณฑ์ รูปแบบที่ 2 ค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด ผลการยอมรับร้อยละ 4.42 รองลงมาในรูปแบบที่ 1 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.40 รูปแบบที่ 3 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.39 และรูปแบบที่ 4 ค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.38 ตามลำดับ

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์ผ้าคราม การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ เอกลักษณ์นาขาม

Abstract

This research aims to develop a package of Indigo Dyed Cotton Weaving Group which is the identity of Ban Na Kham. It is a participatory practice research (PAR) that studies a history of products including physical environment elements, market information, consumer demand, and consumer behavior, analyzes the process of designing the draft package from relevant ideas to develop a prototype, and chooses 4 acceptable prototype to packaging production. The packaging elements emphasize the characteristics of text, use of colors, graphics, patterns, shapes, convenience for usage, durability, beauty, protecting products, matching consumers' needs, and most importantly, the packaging must be the identity of Ban Na Kham. In terms of the observation process and result reflecting, the researcher uses the prototype packages to explore a customer satisfaction in Phakram Road Market, Muang District, Sakon Nakhon Province to find the best prototype.

The result shows Package Version 2 has the highest score with an average score of 4.42 points. The second rank is Package Version 1 with an average score of 4.40 points. Package Version 3 has an average score of 4.39 points and Package Version 4 has an average score of 4.38 points.

Keywords: Indigo Product, Packaging development, Packaging design, Nakham Identity

บทนำ

ผ้าย้อมครามเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแต่โบราณของไทย เป็นการเติมสีสันให้กับเส้นฝ้าย ประเทศไทยยังไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่ามีการใช้ผ้าย้อมครามตั้งแต่เมื่อใด สกลนครเป็นจังหวัดแรกของประเทศไทยได้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าย้อมคราม และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถนำผลิตภัณฑ์ผ้าครามจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่ตลาดที่กำลังกลับมาบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การผลิตผ้าย้อมครามมีเสน่ห์ที่น่าหลงใหล ด้วยกระบวนการผลิตสีครามจากต้นคราม ที่มีความสลับซับซ้อน ซึ่งการทำสีครามนั้นผู้ผลิตเริ่มตั้งแต่การปลูกต้นคราม เก็บเกี่ยว การหมัก การก่อหม้อ การเลี้ยงคราม การมัดย้อม ถักทอ ออกมาเป็นลวดลาย มีกลิ่นหอม ต้นครามที่ผ่านกระบวนการสกัดสีธรรมชาติและย้อมผ้าฝ้ายเป็นที่รู้จักและยอมรับถึงคุณสมบัติพิเศษเป็นผ้าที่มีความเย็น นุ่ม ใส่สบาย เป็นธรรมชาติ ป้องกันแสงแดดและรักษาผิว (โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าสกลนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร, 2555) ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามแสดงให้เห็นถึงความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานกันมาอย่างยาวนานโดดเด่นทางศิลปะภูมิปัญญา ความสวยงาม จึงถือได้ว่าผลิตภัณฑ์ผ้าครามเป็นผลิตภัณฑ์ของดีเมืองสกลนคร และอำเภอที่มีผู้ผลิต ผ้าย้อมครามเพื่อการจำหน่ายในเชิงพาณิชย์คือ อำเภอพรรณานิคม และกลุ่มทอผ้าที่มีการสืบสาน

วัฒนธรรมมายาวนานคือกลุ่มทอผ้าบ้านนาขาม ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านนาขาม ตำบลเชิงชุม อำเภอพรหมณานิคม จังหวัดสกลนคร เป็นกลุ่มทอผ้าที่มีการผลิตผ้าย้อมครามมาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า โดยนางกงมา สุนาพรม ผู้สืบสานภูมิปัญญามีอายุ 91 ปี เล่าว่า เคยเรียนรู้วิธีการทำผ้าย้อมครามตั้งแต่รุ่นคุณปู่ ย่า ภูมิปัญญาเหล่านี้ได้รับการสืบทอด ต่อยอด พัฒนา จนทำให้ผ้าของกลุ่มมีคุณภาพเนื้อแน่น ลายเป็นเอกลักษณ์ความโดดเด่นทั้งรูปแบบกระบวนการผลิตที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคว่าเป็นเอกลักษณ์ (สัมภาษณ์คุณสำหรับ สุนาพรม, 2561) โดยในปีงบประมาณ 2560 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สืบสานภูมิปัญญาในโครงการหนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้เข้ามาพัฒนาอบรมเชิงปฏิบัติการก่อหม้อคราม การออกแบบลายบนผืนผ้าเป็นการต่อยอดการสร้างกลุ่มผู้ประกอบการผ้าครามให้ผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการตลาดให้สามารถแข่งขันได้ และสืบสานภูมิปัญญาผ้าครามนี้พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุ คนแก่ในชุมชน ขาดการสานต่อจากคนรุ่นหลัง เนื่องจากยังเห็นว่าการทำผ้าครามมีรายได้น้อย ไม่คุ้มกับขั้นตอนการทำที่ซับซ้อนเสียเวลา ผู้ผลิตผ้าครามมีจำนวนน้อยลงทุกที จึงควรพัฒนาและช่วยให้คนในชุมชนมีรายได้ สามารถยึดเป็นอาชีพหลักของครอบครัว และชุมชนอย่างยั่งยืนนอกจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าครามให้ตรงกับความต้องการที่หลากหลายและเข้ากับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ด้วยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในหลายรูปแบบ เช่น ผ้าผืนผ้าคลุมไหล่ เสื้อผ้า ผ้าพันคอ กระเป๋าแล้ว การพัฒนาผ้าย้อมครามให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นยังสามารทำได้จากการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่ม สร้างมูลค่า รับรู้ การจดจำ ถึงความเป็นเอกลักษณ์ให้สามารถจำหน่ายได้ทั้งในและตลาดต่างประเทศ แต่ทางกลุ่มยังไม่มีการพัฒนาเรื่องของบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะบรรจุภัณฑ์ของทางกลุ่มยังเป็นบรรจุภัณฑ์ทั่วไปไม่มีองค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์ซึ่งปัจจุบันกลุ่มผู้ทอผ้าฝ้ายบ้านนาขามยังไม่ได้รับผลประโยชน์ด้านรายได้เต็มที่เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป้าหมาย แหล่งผลิตบรรจุภัณฑ์ที่มีราคาเหมาะสม บรรจุภัณฑ์ที่จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้เสียโอกาสในการเพิ่มมูลค่าสินค้าไป (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.คู่มือกระบวนการย้อมสีคราม การออกแบบ ผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมช่องทางการตลาด, 2561) และ (ศูนย์ครามมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.สีครามราชาแห่งสีย้อมธรรมชาติ, 2560)

ปัจจุบันการตัดสินใจซื้อสินค้าหลากหลายชนิด ไม่ได้ใช้เหตุผลและประโยชน์ หรือคุณภาพของสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับรูปแบบและภาพลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ด้วย บรรจุภัณฑ์ที่เป็นสิ่งสนใจในการตัดสินใจซื้อสินค้า ทำให้บรรจุภัณฑ์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อสินค้ามากขึ้น บรรจุภัณฑ์จึงเปรียบเหมือนพนักงานขายที่ส่งเสริมการขาย และเพิ่มมูลค่าของสินค้าได้เป็นอย่างดีการพัฒนาและเพิ่มความหลากหลายของบรรจุภัณฑ์สมัยใหม่ทำให้บรรจุภัณฑ์กลายเป็นเครื่องมือสำคัญมากที่สุดรูปแบบหนึ่งที่จะเป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในการเก็บรักษาป้องกัน คุ้มครองสินค้าให้เหมือนที่ออกมาจากโรงงาน นอกจากนี้บรรจุภัณฑ์ยังเป็นช่องทางในการสื่อสารรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นชนิด คุณภาพแหล่งที่มา โดยต้องแสดงข้อมูลอย่างชัดเจนให้ผู้บริโภคประกอบด้วย แหล่งผลิต ส่วนประกอบ วันเวลาที่ผลิต วันเวลาที่หมดอายุ การระบุข้อความสำคัญตามกฎหมาย ชื่อการค้า เครื่องหมายการค้า และที่สำคัญไปกว่านั้นบรรจุภัณฑ์ทำหน้าที่เป็นเสมือนสื่อ

โฆษณา ที่ช่วยส่งเสริมการตลาด สามารถประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การใช้ หรืออาจจะเรียกได้ว่าบรรจุภัณฑ์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ไปแล้ว ด้วยการสื่อความหมาย บุคลิก ภาพพจน์ การออกแบบและสีสันทันแห่งคุณภาพ ความคุ้มค่าต่อผู้บริโภค ผู้ใช้ ผู้ซื้อ ให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ชัดเจน สร้างความมั่นใจ ในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคและเกิดความภักดีต่อผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่ยอมรับ และรู้จัก อย่างกว้างขวางในอนาคต (กฤษณา สิกขมาน.การพัฒนาบรรจุภัณฑ์กล้วยตากบางกระท่อม, 2551), (DiFranza, JR., Clark, D.M & Pollay, R.W., 2002) และ (วัชรระ อักษรระ และคณะ, 2560)

บทความวิจัยนี้นำเสนอการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มฯ บรรจุภัณฑ์จึงเป็นสิ่งสะท้อน ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ หากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สะดุดตา ดึงดูดความสนใจ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ก็จะเป็นเครื่องมือช่วยให้ยอดขายเพิ่มขึ้น สร้างรายได้ ชุมชนมองเห็นโอกาสในการ ประกอบอาชีพที่มั่นคงอยู่คู่ชุมชน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนครได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร มีรายละเอียดผู้วิจัยร่วมและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร กลุ่มผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้วิจัย จำนวน 4 คน
2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยในท้องถิ่น และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ครั้งนี้ ประกอบด้วย 1. สมาชิกกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม

จังหวัดสกลนคร 2. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียประชาชนชาวบ้าน 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ 4. ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้ประกอบการ 5. ผู้บริโภคที่เคยมีประสบการณ์ในการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าครามจากกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนทั่วไปที่บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าคราม จำนวน 100 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาจะใช้ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยเริ่มจากการสร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยร่วมกัน ประสานงานเพื่อนัดหมายผู้ร่วมวิจัย กลุ่มผู้ผลิตผ้าครามบ้านนาขาม และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัยที่ครอบคลุมทุกคน สร้างความคุ้นเคย ทำการสัมภาษณ์ซ้ำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง

ศึกษาเอกสารประวัติความเป็นมา ภูมิหลังในการจัดทำบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร จากข้อมูลเชิงหัตถ์ภูมิ

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เข้าไปร่วมสังเกตกระบวนการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร และการยอมรับผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) และแบบสอบถามเพื่อการวัดความพึงพอใจ (Questionnaire Of Satisfaction) เป็นต้น

3. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนครในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังรูปภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นวางแผน (Plan)	2. ขั้นปฏิบัติ (Act)	3. ขั้นสังเกต (Observe)	4. ขั้นสะท้อนผล (Reflect)
-------------------------	-------------------------	----------------------------	------------------------------

รูปภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ศึกษาและสร้างเครื่องมือ โดยอาศัยหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบในการสร้างเครื่องมือของ (บุญชม ศรีสะอาด 2549: 56-71) และ (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551: 211-230) ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

- 1.1 แบบสัมภาษณ์ ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร และการมีส่วนร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ

- 1.2 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจต่อผู้บริโภค เพื่อหาความต้องการบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมที่สุด

2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

- 2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา รูปแบบการสร้างแบบสอบถาม

- 2.2 กำหนดโครงสร้าง เพื่อวางแผน การสัมภาษณ์

- 2.3 กำหนดประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์

- 2.4 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามแบบที่กำหนด

- 2.5 สร้างแบบวัดความพึงพอใจตามแบบที่กำหนด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็น ในกรอบแนวคิดการวิจัยที่ตั้งไว้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ การประเมินการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยการวัดระดับความพึงพอใจกลุ่มผู้บริโภค

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้านความพึงพอใจ คณะวิจัยทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ซึ่งเกณฑ์ในการวิเคราะห์จะใช้ช่วงค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

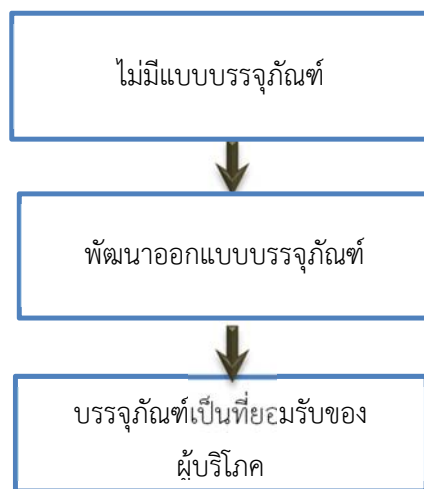
3.51 – 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอยะนิง จังหวัดสกลนคร โดยดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2560 – กันยายน 2561 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาความต้องการการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ค้นหาแนวทางและวิธีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และประเมินผลการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ของกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม เพื่อสร้างต้นแบบบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และนำไปผลิตบรรจุภัณฑ์ใช้เพื่อการพาณิชย์ สามารถสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม อำเภอยะนิง จังหวัดสกลนคร ต้องเกิดจากความร่วมมือกันทั้งทีมวิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และมีเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ทำให้ทราบถึงปัญหาของทางกลุ่มผู้ร่วมวิจัยที่ยังขาดบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ พบว่า บรรจุภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขามเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ตามท้องตลาดทั่วไปที่เป็นถุงกระดาษ ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจต่อผู้บริโภคได้ ขาดรายละเอียดประกอบของตัวบรรจุภัณฑ์ขาดช่องทางการติดต่อสื่อสาร ราคาสินค้าไม่มีปรากฏในตัวบรรจุภัณฑ์ ทำให้ไม่สามารถที่จะเพิ่มมูลค่าและรายได้ ทำให้คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มฯ เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ ดังนั้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทำการพัฒนาออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยอาศัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ

1. **ขั้นวางแผน** ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ ประวัติความเป็นมาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม ขั้นตอนกระบวนการ

ผลิต ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ การตลาด คู่แข่งขัน ผู้บริโภค บรรจุภัณฑ์ดั้งเดิม สรุปได้ว่าทางกลุ่มได้นำเอา ลวดลาย คือลายพั้งพริ้ว เป็นลายดั้งเดิมเป็นลายประจำของ อำเภอพรรณนานิคม มาจากประวัติของบ้าน พั้งพริ้ว ส่วนลายที่ 2 คือลายสกลธรรม ทางกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม กับทางมหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร ร่วมกันคิดออกแบบลวดลายใหม่ เข้ามามีส่วนร่วมในตัวบรรจุภัณฑ์ ข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่ใช้ คือผ้าทอ ฝ้ายฝืนย้อมคราม ขนาด กว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร ใส่รายละเอียดในบรรจุภัณฑ์ตราผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ และ ช่องทางการติดต่อสื่อสาร ลักษณะของบรรจุภัณฑ์ มีจำนวน 3 แบบ คือ แบบกล่องกระดาษ แบบถุงกระดาษ และแบบถุงผ้า

รูปภาพที่ 3 ผ้าทอฝ้ายฝืนย้อมคราม ขนาด กว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร แบบมีลวดลายและไม่มีลวดลาย

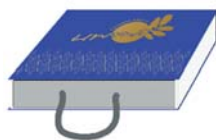
2. **ขั้นปฏิบัติ** เมื่อศึกษาข้อมูลจากขั้นวางแผนจึงทำการออกแบบต้นแบบ ได้ต้นแบบ 4 แบบ คือ แบบกล่องกระดาษ ถุงกระดาษ และถุงผ้า

ต้นแบบที่ 1 กล่องกระดาษจะทำการออกแบบความเรียบหรู เน้นใบคราม ตัวกล่องจะเน้นสีขาว นวล ข้างกล่อง และในตัวกล่องจะเน้นสีเทา โลโก้สีทองนูน การออกแบบกล่องจะดูแตกต่างจากกล่องกระดาษ สีเหลี่ยมทั่วไปการเปิด-ปิดบรรจุภัณฑ์สะดวก

รูปภาพที่ 4 แบบกล่องกระดาษ

ต้นแบบที่ 2 กล่องกระดาษต้องการสื่อถึงเอกลักษณ์ของลายผ้าดั้งเดิมของอำเภอพรรณนานิคม คือลายพั้งพริ้ว และลายสกลธรรมทางกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขามร่วมกันออกแบบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยกล่องจะเน้นสีน้ำเงิน ใส่ลายพั้งพริ้ว

รูปภาพที่ 5 แบบกล่องกระดาษ

ต้นแบบที่ 3 แนวคิดในการออกแบบถุงผ้า โดยใช้วัตถุดิบคือผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ การใช้ไม้ประดิษฐ์ในการย้อมสี ซึ่งที่บ้านนาขามมีวัตถุดิบในการผลิตคือเปลือกไม้ประดิษฐ์

รูปภาพที่ 6 แบบถุงผ้า

ต้นแบบที่ 4 แนวคิดการออกแบบ นำบรรจุภัณฑ์เดิมมาพัฒนาโดยการนำถุงกระดาษสีเทาที่มีคุณสมบัติที่แข็งแรงและเคลือบมัน เพิ่มเติมโลโก้สีทองนูน และลายสกรัลธรรมโดยการใช้สีทอง

รูปภาพที่ 7 แบบถุงกระดาษ

เมื่อได้ต้นแบบบรรจุภัณฑ์ทั้ง 4 แบบ ทางกลุ่มนักวิจัย ได้วิเคราะห์จุดคุ้มทุนในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ทั้ง 4 แบบ โดยการคิดต้นทุนของผลิตภัณฑ์ และคิดต้นทุนของบรรจุภัณฑ์ ให้มีความเหมาะสมและตั้งราคาได้ ต้นทุนผลิตภัณฑ์ จะอยู่ที่ 400 บาทต่อผ้า 1 เมตร โดยมีค่าแรง ค่าวัตถุดิบ ค่าสาธารณูปโภค ค่าขนส่ง ค่าบรรจุภัณฑ์ต้นแบบที่ 1-3 ต้นทุนอยู่ที่ กล่องละ 60 บาท ต้นแบบที่ 4 ต้นทุนอยู่ที่ 40 บาท จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ผ้าฝ้าย 2 เมตร ในราคา 1,500 บาท ซึ่งถือว่าคุ้มทุน และมีกำไร

3. ขั้นสังเกต การสังเกตและติดตามประเมินผลการออกแบบบรรจุภัณฑ์ การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงาน ทุกขั้นตอน พบว่าสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่วางไว้ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านนาขาม และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และดำเนินกิจกรรมตามแผน ทำให้กลุ่ม ผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญ มีความพึงพอใจ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีการให้ข้อมูล เสนอแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนั้นทางกลุ่มยังมีส่วนร่วมในการออกแบบโดยการใช้

แนวความคิดของทางกลุ่มได้สร้างผลงานบรรจุภัณฑ์ต้นแบบเป็นส่วนใหญ่ โดยการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อได้บรรจุภัณฑ์ต้นแบบที่เหมาะสม

4. ขั้นตอนผล

การนำผลิตภัณฑ์ต้นแบบไปทดสอบตลาด โดยทำการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าคราม จำนวน 100 คน นอกจากนั้นได้มีการติดตามประเมินผลจากกลุ่มผู้บริโภคทั่วไปเพื่อหาความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ ทั้ง 4 แบบ จากการการสอบถามผู้บริโภคสนใจให้ความร่วมมือในการออกแบบสอบถามเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้ผลความพึงพอใจต่อผู้บริโภค ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 69 ช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 36 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 45 อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 36 รายได้ต่อเดือน อยู่ในช่วง 15,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 42

ด้านการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม พบว่า รูปแบบที่ 2 แบบกล่องกระดาษ ได้ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านมากที่สุด คือ 4.42 ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมากที่สุด ทั้งในด้านแนวคิด ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ การออกแบบ รูปลักษณ์ รูปทรง การใช้สีของบรรจุภัณฑ์ การจัดวางตัวอักษร ข้อความ ภาพประกอบกราฟิก ด้านการขนส่ง ใช้แนวคิดต้องการสื่อถึงเอกลักษณ์ของลายผ้าดั้งเดิมของอำเภอพรรณานิคม คือลายพริ้ว และลายสกลธรรม

รูปภาพที่ 8 ลายพริ้ว

รูปภาพที่ 9 ลายสกลธรรม

ทางกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขามร่วมกันออกแบบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยกล่องจะเน้นสีน้ำเงิน ใส่ลายฟ้างพริ้ว ส่วนด้านล่างกล่องคาดด้วยลายสกลธรรมสีทองนูน โลโก้ขนาดใหญ่ตรงกลางกล่อง โลโก้ใช้สีทองนูน ใส่รายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ สโลแกนตำนานนาขามตำนานแห่งคราม วิธีใช้ ช่องทางการติดต่อ รองลงมาคือแบบที่ 1 ค่าเฉลี่ยรวม คือ 4.40 แบบกล่องกระดาษ ใช้แนวความคิดการออกแบบความเรียบง่าย เน้นใบคราม ตัวกล่องจะเน้นสีขาวนวล ข้างกล่อง และในตัวกล่องจะเน้นสีเทา โลโก้สีทองนูน การออกแบบกล่องจะแตกต่างจากกล่องกระดาษสีเหลี่ยมทั่วไป การเปิด-ปิดบรรจุภัณฑ์สะดวก โดยมีการเปิดปิดด้านหน้าของกล่อง มีการตัดกล่องให้มีเหลี่ยมมีมิติ แนวคิดลวดลายของกล่องจะนำใบครามสีน้ำเงินมาแสดงในตัวบรรจุภัณฑ์ ใบครามมีความหมายในการเริ่มต้นของการผลิตคราม และยังเป็นวัตถุดิบสำคัญในการย้อมคราม ส่วนขอบกล่องจะใช้สีทองนูน ใส่รายละเอียดของบรรจุภัณฑ์ สโลแกนตำนานนาขามตำนานแห่งคราม วิธีใช้ ช่องทางการติดต่อ รูปแบบที่ 3 ค่าเฉลี่ยรวม คือ 4.39 วัสดุวัตถุดิบคือผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ การใช้ไม้ประดู่ในการย้อมสี ซึ่งที่บ้านนาขามมีวัตถุดิบในการผลิตคือเปลือกไม้ประดู่นำมาใช้ในการผลิตบรรจุภัณฑ์ ได้ทำการติดแท็กด้านข้างถุงผ้า รายละเอียดของแท็กประกอบไปด้วย โลโก้ และช่องทางการติดต่อสื่อสาร และรูปแบบที่ 4 ค่าเฉลี่ยรวม คือ 4.38 แนวความคิดการออกแบบ นำบรรจุภัณฑ์เดิมมาพัฒนาโดยการนำถุงกระดาษสีเทาที่มีคุณสมบัติที่แข็งแรงและเคลือบมัน เพิ่มเติมโลโก้สีทองนูน และลายสกลธรรมโดยการใช้สีทองนูนคาดด้านล่างถุงกระดาษ และใส่รายละเอียดช่องทางการติดต่อ ตามลำดับ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามหาค่าร้อยละ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือน โดยส่วนมากเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 69) เพศชาย (ร้อยละ 41) โดยกลุ่มผู้บริโภคมียุ่ในช่วงอายุ 31-40 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 36) รองลงมาเป็นช่วงอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 32) ช่วงอายุต่ำ 21-30 ปี (ร้อยละ 14) ช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 12) และช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 6) ระดับน้อยที่สุด กลุ่มผู้บริโภคมียุ่ระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 49) รองลงมาในระดับการศึกษาในระดับสูงปริญญาตรี (ร้อยละ 25) ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 16) อื่นๆ (ร้อยละ 10) ระดับน้อยที่สุด กลุ่มผู้บริโภคมียุ่อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มากที่สุด (ร้อยละ 36) รองลงมา ลูกจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 34) ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 25) อื่นๆ (ร้อยละ 5) น้อยที่สุด กลุ่มผู้บริโภคมียุ่รายได้ต่อเดือนมากที่สุด อยู่ในช่วง 15,001 – 20,000 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 42) รองลงมาผู้มียุ่รายได้ 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 18) ผู้มียุ่รายได้ 10,000 – 15,000 บาท (ร้อยละ 17) ผู้มียุ่รายได้ มากกว่า 30,000 บาท (ร้อยละ 13) และผู้มียุ่รายได้ ต่ำกว่า 10,000 (ร้อยละ 10) มีระดับน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม จากการวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านตัวอักษร ข้อความ และการใช้สี

ด้านตัวอักษร ข้อความ และการใช้สี	ระดับความพึงพอใจ			
	รูปแบบที่ 1 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 2 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 3 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 4 ค่าเฉลี่ย
1.1 ตัวอักษร ข้อความสื่อถึงรายละเอียด ผลิตภัณฑ์ได้ชัดเจน	4.47	4.37	4.50	4.43
1.2 ขนาดตัวอักษร ข้อความชัดเจน อ่านง่าย มีความเหมาะสม	4.43	4.47	4.33	4.33
1.3 สีของตัวอักษร ข้อความเหมาะสม สวยงาม อ่านง่าย	4.53	4.30	4.47	4.07
1.4 การจัดวางของตัวอักษร ข้อความ เหมาะสมอ่านง่าย	4.30	4.40	4.60	4.30
ค่าเฉลี่ยรวม	4.43	4.38	4.48	4.28

ด้านตัวอักษร ข้อความ และการใช้ พบว่า รูปแบบที่ 3 แบบถุงผ้า ได้ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านมากที่สุด คือ 4.48

2. ด้านภาพประกอบกราฟิก และการใช้สี

ด้านภาพประกอบกราฟิก และ การใช้สี	ระดับความพึงพอใจ			
	รูปแบบที่ 1 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 2 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 3 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 4 ค่าเฉลี่ย
2.1 ภาพประกอบบรรจุภัณฑ์สื่อถึง เอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ได้อย่างดี	4.50	4.57	4.30	4.47
2.2 การใช้สีของบรรจุภัณฑ์มีความ เหมาะสมกับข้อความ	4.33	4.47	4.47	4.47
2.3 การวางภาพประกอบกลมกลืน สอดคล้องกับบรรจุภัณฑ์	4.47	4.30	4.30	4.70
ค่าเฉลี่ยรวม	4.43	4.44	4.36	4.54

ด้านภาพประกอบกราฟิก และการใช้สี พบว่า รูปแบบที่ 4 แบบถุงกระดาษ ได้ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านมากที่สุด คือ 4.54

3. ด้านเอกลักษณ์ รูปแบบ และรูปทรงของบรรจุภัณฑ์

ด้านเอกลักษณ์ รูปแบบ และรูปทรงของบรรจุภัณฑ์	ระดับความพึงพอใจ			
	รูปแบบที่ 1 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 2 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 3 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 4 ค่าเฉลี่ย
3.1 ความคิดสร้างสรรค์ ด้านการออกแบบสวยงามเหมาะสมกับตัวผลิตภัณฑ์	4.43	4.47	4.50	4.33
3.2 การจัดวางองค์ประกอบบรรจุภัณฑ์มีความสวยงาม และเหมาะสม	4.37	4.53	4.43	4.47
3.3 รูปแบบ รูปทรงของบรรจุภัณฑ์สามารถสื่อสารถึงตัวผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม	4.07	4.53	4.37	4.23
3.4 บรรจุภัณฑ์มีรูปแบบโครงสร้างที่เหมาะสมต่อการบรรจุผลิตภัณฑ์	4.47	4.40	4.20	4.20
3.5 บรรจุภัณฑ์สามารถดึงดูดความสนใจได้	3.97	4.40	4.37	4.37
3.6 บรรจุภัณฑ์สามารถสร้างเอกลักษณ์และเพิ่มมูลค่าได้อย่างเหมาะสม	4.60	4.47	4.13	4.43
ค่าเฉลี่ยรวม	4.32	4.47	4.33	4.34

ด้านเอกลักษณ์ รูปแบบ และรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ พบว่า รูปแบบที่ 2 แบบกล่องกระดาษ ได้ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านมากที่สุด คือ 4.47

4. ด้านอื่นๆ

ด้านอื่นๆ	ระดับความพึงพอใจ			
	รูปแบบที่ 1 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 2 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 3 ค่าเฉลี่ย	รูปแบบที่ 4 ค่าเฉลี่ย
4.1 บรรจุภัณฑ์สามารถปกป้องสินค้าได้	4.57	4.20	4.57	4.40
4.2 สะดวกต่อการใช้งาน เปิด-ปิดง่าย	4.33	4.57	4.33	4.37
4.3 ความสะดวกด้านการขนส่ง ง่ายต่อการพกพา	4.33	4.33	4.33	4.27
ค่าเฉลี่ย	4.41	4.37	4.41	4.34
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.40	4.42	4.39	4.38

ด้านอื่นๆ พบว่า รูปแบบที่ 1 แบบกล่องกระดาษ และรูปแบบที่ 3 แบบถุงผ้า ได้ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านมากที่สุด คือ 4.41

จากการสำรวจความพึงพอใจบรรจุกัณฑ์รวมทุกด้าน พบว่า รูปแบบที่ 2 แบบกล่องกระดาษ ได้ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านมากที่สุด คือ ร้อยละ 4.42 รองลงมาคือ รูปแบบที่ 1 แบบกล่องกระดาษ ร้อยละ 4.40 รูปแบบที่ 3 แบบถุงผ้า ร้อยละ 4.39 รูปแบบที่ 4 ถุงกระดาษ ร้อยละ 4.38

อภิปรายผลการวิจัย

จากการผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาบรรจุกัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า การพัฒนาบรรจุกัณฑ์ของทางกลุ่มฯ ได้ต้นแบบที่เหมาะสมที่สุด และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยการผ่านกระบวนการตั้งแต่ ขึ้นวางแผน ขึ้นปฏิบัติ ขึ้นสังเกต ขึ้นสะท้อนผล และสามารถพัฒนาบรรจุกัณฑ์ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ประเภทครามต่อไปได้อีกอย่างต่อเนื่อง เพราะทางกลุ่มมีองค์ความรู้ในการพัฒนาออกแบบบรรจุกัณฑ์ที่ปฏิบัติร่วมกันมา โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ทางกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม คณะผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้เกิดขึ้นได้เพราะมีความร่วมมือกันทั้งหมด มีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อที่จะพัฒนาบรรจุกัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของทางกลุ่มฯทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาข้อมูลความเป็นมา แนวคิดในการพัฒนาออกแบบบรรจุกัณฑ์ร่วมกันสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สมชัย ช่อไสว และคณะ, 2546) ทำการวิจัยกระบวนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เป็นระบบ มีการประสานงานชัดเจน เพื่อที่จะได้บรรจุกัณฑ์ที่เหมาะสม และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค จากการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นประโยชน์ต่อทางกลุ่มฯ และผู้ที่นำผลการวิจัยไปใช้ได้ทันในอนาคต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อติศ แสงอาทิตย์, 2552) ศึกษาการจัดการน้ำของชุมชนแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษากำนันสวนกล้วย ตำบลกกทอง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย) กล่าวว่า ชุมชนต้องตระหนักถึงปัญหาและวิธีแก้ไข โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ การกำกับติดตาม และประเมินผล

2. จากผลการศึกษาความเป็นมาสภาพปัญหาของบรรจุกัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม ได้ทำการพัฒนาด้านบรรจุกัณฑ์ 4 ต้นแบบ โดยได้คำนึงถึงองค์ประกอบของบรรจุกัณฑ์และนำแนวคิดมาออกแบบบรรจุกัณฑ์ จากการที่ได้ศึกษาความเป็นมาที่เกี่ยวข้องจึงได้ออกแบบบรรจุกัณฑ์ให้สอดคล้องกับประวัติความมาของอำเภอพรรณานิคม ความเป็นมาของวัตถุดิบที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอย้อมคราม คือต้นคราม และลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ คือลายพริ้ว จากอำเภอพรรณานิคม และลายสกลธรรมที่ทางกลุ่มฯ ร่วมกันออกแบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย (ณธกร อุไรรัตน์, 2559) การศึกษาเพื่อการพัฒนาออกแบบบรรจุกัณฑ์ข้าวเจ๊กเขยเส้าให้ จ.สระบุรี พบว่า ศึกษาแนวคิดการออกแบบจากที่มาของจังหวัดสระบุรีต้นกำเนิดข้าวเจ๊กเขย

เข้าไปเพิ่มลงไปบนบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ทำให้เกิดการจดจำ เพราะการออกแบบบรรจุภัณฑ์บ่งชี้ถึงประวัติความเป็นมา ทำให้มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิชญนันท์ รักษาวงศ์, 2554) จากการศึกษาการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง กลุ่มทอผ้าบ้านหนองเขื่อนช้าง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจองค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์ ดังนี้ ด้านกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ด้านตัวอักษรของบรรจุภัณฑ์ มีภาพประกอบ การออกแบบตามหลักศิลปะและความงาม ตัวอักษรสามารถสื่อถึงผลิตภัณฑ์ได้ ขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสมต่อการอ่าน สีของตัวอักษรง่ายต่อการอ่าน สีของภาพประกอบมีความเหมาะสมชัดเจน การจัดวางมีความเหมาะสมต่อการอ่าน การใช้สีสามารถสื่อถึงผลิตภัณฑ์ได้ชัดเจน บอกรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ครบถ้วน และข้อความสามารถบอกรายละเอียดได้ครบถ้วน

3. การสังเกตและติดตามประเมินผลการออกแบบบรรจุภัณฑ์ การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงาน ทุกขั้นตอน พบว่าสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่วางไว้ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มทอผ้าฝ่ายบ้านนาขาม และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น และดำเนินกิจกรรมตามแผน ทำให้กลุ่ม ผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญ มีความพึงพอใจ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีการให้ข้อมูล เสนอแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนั้นทางกลุ่มยังมีส่วนร่วมในการออกแบบโดยการใช้แนวความคิดของทางกลุ่มได้สร้างผลงานบรรจุภัณฑ์ต้นแบบเป็นส่วนมาก โดยการแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อได้บรรจุภัณฑ์ต้นแบบที่เหมาะสม ทางคณะผู้วิจัยมีการสังเกตและติดตามผลการดำเนินงานกับทางกลุ่มฯ อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นลินี กังศิริกุล, 2547) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรียน และรู้จากวงน้ำเขียว กล่าวว่า การประชุมที่วิจัยเป็นประจำร่วมกับชาวบ้าน การคืนข้อมูลสู่ชุมชน การจัดเสวนาและอบรมต่างๆ เป็นระยะๆ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินงานมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น

4. ผลการวิจัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และที่สำคัญบรรจุภัณฑ์ที่ทำการศึกษาศสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคได้ ทั้งด้านตัวอักษร ข้อความ การใช้สี ด้านเอกลักษณ์รูปแบบ รูปทรงของบรรจุภัณฑ์ การปกป้องสินค้า การใช้งาน การขนส่ง คือบรรจุภัณฑ์ต้นแบบที่ 2 แบบกล่องกระดาษ มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุดซึ่งนำไปสู่การเป็นต้นแบบและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย (พินาณีน สาริยา และคณะ, 2553) ที่ทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผ้าทอไท-ยวน บ้านโนนกลุ่ม อำเภอสี่คิ้ว จ.นครราชสีมา เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผ้าทอไท-ยวน อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าผู้บริโภครู้สึกที่ผลิตภัณฑ์แบบกระดาษมากที่สุด และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ต้องเป็นกล่องกระดาษ เป็นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด เพราะวัสดุประเภทกระดาษนิยมนำมาใช้ออกแบบบรรจุภัณฑ์มากที่สุด สามารถออกแบบได้มากมายหลายรูปแบบ และนำมาพิมพ์เป็นลวดลายต่างได้ตามต้องการสามารถลดต้นทุนในการใช้วัสดุอื่นที่มีราคาแพง และบนตัวบรรจุภัณฑ์ต้องคำนึงถึงรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็น ตราสินค้า บาร์โค้ด ตัวอักษรข้อความ ภาพประกอบ เครื่องหมายรับรอง ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับตัวสินค้าชนิดนั้นๆ นอกจากนั้นสินค้าต้องบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์นั้นๆ ตราสินค้าที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ สโลแกน คำขวัญ ตราผลิตภัณฑ์รับรองมาตรฐาน นอกเหนือจากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีรูปลักษณ์ที่สวยงามโดดเด่น สวยงาม และมีการเพิ่มมูลค่าสินค้าให้ดูดีมีคุณภาพ

สามารถลดต้นทุนได้ และ (ปรีชญา ครูเกษตร, 2550) กล่าวว่า การใช้วัสดุ สัญลักษณ์ หรือสีที่สามารถสื่อลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าได้อย่างชัดเจน สนับสนุนการรับรู้ และช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้

จากการดำเนินงานตามแผนตามขั้นตอน จากการร่วมมือ ร่วมใจ มีความสามัคคี ทำให้งานวิจัยสำเร็จไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยอื่นๆ และผลที่ได้ ได้ต้นแบบที่เหมาะสมต่อความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด คือ บรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 2 ซึ่งทางกลุ่มจะนำต้นแบบที่ 2 ไปผลิตเพื่อใช้ในการบรรจุผลิตภัณฑ์สู่ตลาดต่อไป สิ่งทีทางกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขามต้องการพัฒนาต่อไป คือ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่น ๆ ที่ทางกลุ่มผลิต เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ทางกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขามเพิ่มขึ้น และสร้างความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัย การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ผ้าครามที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านนาขาม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขาม มีแนวความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่นๆ ต่อไป
2. ประชาชนทั่วไป หน่วยงานต่างๆ ได้นำผลวิจัยไปต่อยอดเพื่อให้เกิดการพัฒนา ถ่ายทอดความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมทางการตลาด ทางสังคม สภาพเศรษฐกิจ สภาพการแข่งขันที่สูงเพื่อสร้างความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยในเรื่องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบของกลุ่มฯ และพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดสากล
2. ควรพัฒนาบรรจุภัณฑ์กับกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ ที่ยังไม่มีรูปแบบบรรจุภัณฑ์
3. ควรทำวิจัยในเรื่องของการนำเสนอผลิตภัณฑ์ผ่าน Social Media ผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายหลายรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา สิกขมาน. (2551). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์กล้วยตากบางกระพุ่ม. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์*, 103-110.
- ณธกร อุไรรัตน์. (2559). การศึกษาพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ้าเจ๊กเซนเสาไห้ จ. สระบุรี. *วารสารวิจัยศิลป*, 8(1), 165-202.
- นลินี กังศิริกุล. (2547). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรียนรู้จากวังน้ำเขียว. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2549). การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปรีชญา ครูเกษตร. (2550). การศึกษาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พิชญ์นันท์ รักษาวงศ์. (2554). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง กลุ่มทอผ้าบ้านหนองเขื่อนช้างจังหวัดมหาสารคาม. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พินาณิน สาริยา, และคณะ. (2553). วิจัยและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผ้าทอไทย-ยวน บ้านโนนกลุ่ม อำเภอสหัสขันธ์ จ.นครราชสีมา (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วัชร อักขระ, และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการบรรจุภัณฑ์ผ้าขาวม้าและผ้าห่มลายดอกแก้ว กรณีศึกษา: กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้า บ้านนาเลา อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 14(66), 21-30.
- ศูนย์รวมมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2560). *สี่ครามราชาแห่งสี่อ้อมธรรมชาติ*. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ลำหัด สุนาพร. (2561, 17 มีนาคม). ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านนาขาม. [บทสัมภาษณ์].
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2561). *คู่มือกระบวนการย้อมสีคราม การออกแบบผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมช่องทางการตลาด*. สกลนคร: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมชัย ช่อไสว, และคณะ. (2546). กระบวนการพัฒนารูจิกชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อติศ แสงอาทิตย์. (2552). การจัดการน้ำของชุมชนแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษานวนกล้วย ตำบลกกทอง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- DiFranza,J.R., Clark,D.M., & Pollay,R.W. (2002). Cigarette package design: Opportunities for diseaseprevention. *Tobacco Induced Diseases*.